

CAPITULATIE

voor het luchtwapen (als eerste Nederlandse beroepsofficier had hij in 1911 het internationale vliegbrevet verworven) en zijn kennis van de luchtoorlog had hem doen beseffen dat, daar hij zelf geen bommenwerpers en vrijwel geen jagers meer bezat, Java onverdedigbaar was. Hij miste de evenwichtigheid die van Starckenborgh kenmerkte. Twee weken nadat Japan ten aanval was getogen, had hij er in een radiotoespraak van getuigd dat het zijn wens was, 'liever staande te sterven dan knielende te leven' – nu was hij van het ene uiterste in het andere gevallen. Hij had nachtenlang nauwelijks zijn bed gezien, hij was uitgeput, hij voelde zich ziek, hij had geen strijd lust meer. Elke dag, elk uur dat de gevechten langer duurden, beschouwde hij als zinloos. Wilde Imamoera hem in Soebang ontmoeten, dan zou hij naar Soebang gaan. Imamoera had evenwel niet alleen hem, maar ook de gouverneur-generaal ontboden en deze weigerde.

Die weigering werd door ter Poorten aan Pesman bericht – Pesman lichtte Sjoji's verbindingsofficier in. Sjoji reageerde met bevel te geven, aan de gouverneur-generaal te doen weten dat, als hij in zijn weigering volhardde, Bandoeng van tien uur af zwaar zou worden gebombardeerd. Er kruisten al Japanse bommenwerpers boven de stad en boven het hotel *Isola* hing een klein Japans verbindingstoestel in de lucht van waaruit in het oog werd gehouden welke tekens er van het hotel uit werden gegeven.

Telefonisch bracht Pesman het Japanse dreigement aan ter Poorten over en deze laatste lichtte van Starckenborgh in. Het was toen ca. half tien. Van Starckenborgh zwichtte, de Japanners werden daarvan op de hoogte gesteld en bij *Isola* werden signaallappen neergelegd ten teken dat het bombardement van Bandoeng voorlopig niet doorging.

Kort na tien uur verscheen de auto van de legercommandant bij de villa waar van Starckenborgh zich bevond met enkele van zijn naaste medewerkers. Ter Poorten bracht de chef van zijn staf, generaal-majoor R. Bakkers mee, alsook generaal Pesman. De drie hoge militairen twijfelden er niet aan dat Imamoera de algemene overgave zou eisen en betoogden met klem dat die eis diende te worden ingewilligd: men mocht Bandoeng niet aan bombardementen blootstellen, wat aan troepen van het Knil en aan andere eenheden op en bij de hoogvlakte van Bandoeng aanwezig was, kon geen weerstand van betekenis meer bieden, talrijke militairen waren doodmoe, uitgehongerd en gedemoraliseerd, van de inheemse krachten was een groot deel spoorloos verdwenen, daags tevoren, zaterdag, was op oproepen om zich als vrijwilliger aan te melden voor het voeren van een guerrilla-oorlog door bijna niemand gereageerd